

PATNOS L TİPİ KAPALI HAPİSHANESİ
18/12/2024 TARİHİNDE YAŞANAN HAK İHLALLERİ RAPORU

03.01.2025

A-) GİRİŞ

Patnos L Tipi Kapalı Hapishanesinde tutuklu bulunan H.Ö, H.G ve R.B isimli kadın mahpusların 18/12/2024 tarihinde uğradıklarını ileri sürdükleri işkence ve kötü muameleye yönelik Van Barosu'na ve İnsan Hakları Derneği Ağrı Şubesi, Özgürlük İçin Hukukçular Derneği Van ve Hakkari Şubeleri'ne yapılan başvurulara istinaden, Van Barosu başkanı ve yönetim kurulu üyeleri, Ağrı Barosu Başkanı ve yönetim kurulu üyeleri, Hakkari Barosu Başkan Yardımcısı ve yönetim kurulu üyeleri, İnsan Hakları Derneği Ağrı Şubesi, Özgürlük İçin Hukukçular Derneği Van Şubesi ve Özgürlük İçin Hukukçular Derneği Hakkari Şubesi üyelerinden oluşan heyetle birlikte hapishanedeki genel durum gözlemlenmiş; mahpuslarla ve İnfaz Kurumu Savcısı ile görüşmeler gerçekleştirilmiş, gerçekleştirilen bu görüşmeler neticesinde aktarılan, gözlemlenen ve tespit edilen ihlaller raporlaştırılmıştır..

B-) RAPORUN AMACI

Raporun amacı; Patnos L Tipi Kapalı Hapishanesinde tutuklu bulunan H.Ö, H.G ve R.B isimli kadın mahpusların 18/12/2024 tarihinde uğradıklarını ileri sürdükleri işkence ve kötü muameleye yönelik ihlallerin tespiti, yetki ve sorumluluğu olan merci ve kurumların bu ihlallerin sonlandırılmasına yönelik harekete geçmelerini sağlamak, ihlallere ilişkin etkili soruşturma yürütülmesine katkı sağlamak ve kamuoyunun dikkatine sunmaktır.

C-) YÖNTEM

Bu raporda, giriş bölümünde ismi belirtilen kurumlardan oluşan heyet tarafından hapishanede adı geçen kadın mahpuslar ve İnfaz Kurumu Savcısı ile gerçekleştirilen ziyaretlerde edinilen bilgiler dışında; resen başlatılan adli soruşturma ile mahpusların başvurusu üzerine başlatılan adli soruşturma dosyalarındaki bilgiler, mahpusların aileleri ile yapılan telefon görüşmelerinden ve mahpusların avukatlarına gönderdikleri mektuplardan edinilen bilgiler kullanılmıştır.

Rapor tarihi itibarıyla; **Patnos L Tipi Kapalı Hapishanesine** ziyaret gerçekleştirilmiştir.

D-) MAHPUSLAR VE İNFAZ KURUMU SAVCISI İLE YAPILAN GÖRÜŞMELERDE AKTARILAN HAK İHLALLERİ

Mahpuslar **H.Ö**, **H.G** ve **R.B** ile gerçekleştirilen görüşmelerde;

1. Mahpuslardan H.Ö'nün açlık grevlerine girdiği süreçte tedavi olduğu sırada kalp rahatsızlığı olduğunun sağlık görevlilerince kendisine söylendiğini, bu kalp rahatsızlığının daha önce olmadığını, Kalp rahatsızlığını öğrendikten sonra herhangi bir tedavi görmediğini belirtmişlerdir.
2. Mahpuslardan H.Ö'nün takriben bir buçuk yıldır tutuklu bulunduğunu, tutuklu bulunduğu bu sürenin altı ayını hücrede geçirdiğini, hücre cezasına sebep olacak herhangi bir eylemi bulunmamasına rağmen kendisine hücre cezaları verildiğini, hücre cezalarına ilişkin hapisane idaresine yaptığı başvurulardan bir sonuç alamayınca bu durumu hukuki zeminde adli mercilere taşıyacağını ifade ettikten sonra normal koğuşa alındığını belirtmişlerdir.
3. Mahpuslar; TUSAŞ saldırısının olduğu gün koğuşlarında hiçbir gerekçe gösterilmeden infaz kurumu savcısı eşliğinde üç defa arama yapıldığını belirtmişlerdir.
4. Mahpuslar; 18.12.2024 gününden birkaç gün önce akşam yemeği dağıtımı sırasında kendilerine verilen ekmeğin içinde kuş dışkısı çıktığını, haberdar etmek maksadıyla bunu infaz kurumunun görevli memuruna bildirdiklerini, bu olayla ilgili bir talep ve başvurularının olmadığını, akabinde hapisane müdürünün kendilerine hak verdiğini ve kendilerinden bu olaya dair ilgililer hakkında soruşturma başlatmak üzere başvuru dilekçesi vermelerini istediğini, idarenin bu isteği üzerine kendilerinin de durumu bildirir şekilde Mahpus H.Ö adına idareye bir dilekçe sunduklarını, hapisane idaresince kendilerinden bu başvurunun nezaketli bir dil kullanılarak istendiğini, kendilerinin de idarenin bu isteği doğrultusunda sorunun çözümüne katkı sunmak amacıyla dilekçe sunduklarını belirtmişlerdir.
5. Mahpuslar; bu dilekçenin verilmesinden sonra hapisane idaresi tarafından anlam veremedikleri bir şekilde kuş dışkısının kendileri tarafından "idareyi kötü bir duruma düşürmek amacıyla ekmeğin içine konulduğu" şeklinde kendilerine yazılı bir tebligat yapıldığını, kendilerinin bu duruma anlam veremediklerini belirtmişlerdir.
6. Mahpuslar; 18.12.2024 günü avluda oturdukları sırada sayısını tam bilmemekle birlikte erkeklerin yoğunlukta olduğu yaklaşık 40-50 idare personelinin gelip dilekçeyi veren mahpus H.Ö hakkında soruşturma başlatılacağını söylediğini, kendilerinin de bu suçlamayı kabul etmediklerini, idarenin bu yaklaşımına anlam veremediklerini, kendilerine bu ithamı yöneltenlerin kendilerinden özür dilemesini istediklerini, bunun üzerine kendilerine fiziki müdahalenin yapıldığını belirtmişlerdir.

7. Mahpuslar; kendilerinin bir eylemi bulunmazken yapılan bu müdahale sırasında kendilerinin (H.Ö, H.G, R.B isimli mahpuslar) birçok yerinden yaralandıklarını, kadın ve erkeklerden oluşan idare personellerinin kendilerine zor kullanarak kendilerini çok ciddi bir şekilde yaradıklarını, bu sırada mahpuslardan H.Ö'nün kolları ve bileklerini kırarcasına sıkıp çevirdiklerini, yerde sürüklediklerini, mahpuslardan H.G ve R.B'nin de duvara yaslayıp ellerindeki kalkan ve coplarla duvara doğru itip darp ettiklerini, H.Ö'nün ardından H.G ve R.B'yi de buzun üzerinde sürükleyerek koridora çıkarttıklarını, R.B'nin saçlarını çekerek kopardıklarını, kendilerine ters kelepçe takarak yerde sürüklemeye devam ettiklerini, bu eylemlerine revire götördükleri koridorlarda ve revirin içinde de devam ettiklerini belirtmişlerdir.
8. Mahpuslar; revirde doktorun bulunduğu ortamda darp edilmeye devam ettiklerini, revirde Eylem isimli baş memurun mahpuslardan H.Ö'yü duvara dayayıp boğazını sıktığını ve hapishane müdürünün H.Ö ile bu halde konuştuğunu, aynı şekilde revirde H.G'nin yere yatırılarak kafasını elleriyle bastırdıklarını, R.B'yi de yere yatırıp dizleriyle sırtına bastırdıklarını, olayın yaşandığı tarihte R.B'nin 17 yaşında olduğunu, tüm bu yaşananların kamera kayıtlarına yansımış olması gerektiğini belirtmişlerdir.
9. Mahpuslar; revirde kendilerine bu müdahalelerin yapıldığı esnada doktorun kendilerine “darp edildiniz mi?” şeklinde soru sorduğunu, doktorun gözünün önünde darp edilmelerine rağmen doktorun kendilerine bu soruyu sormasına sinirlenerek “hayır, darp edilmedik” şeklinde cevap verdiklerini, doktorun kendilerine yapılan bu eylemlere kayıtsız kalmasına anlam veremediklerini ve doktorun hiçbir şekilde kendilerini muayene etmediğini, bu haliyle revirden alınıp hücreye atıldıklarını, daha sonra mahpuslardan H.G ve R.B'nin revirden çıkarılarak koğuşlarına götürüldüğünü, H.Ö'nün de hücrede tutulmaya devam edildiğini, hücreden koğuşlarına götürülürken memurların H.Ö'ye yönelik “bu burada kalacak, bunun işine bakacağız” şeklinde sözler sarf ettiğini, daha sonra baş memur ve gardiyanların mahpuslardan H.Ö'nün bulunduğu hücreye giderek bu olaya son vermesini istediklerini, bunun üzerine H.Ö'nün de diğer iki koğuş arkadaşıyla birlikte hastaneye götürülüp kendilerinin tedavi edilerek rapor aldırılmasını istediğini, bunun üzerine kalp rahatsızlığının olması nedeniyle yalnızca H.Ö'nün Patnos Devlet Hastanesi'ne götürüldüğünü belirtmişlerdir.
10. Mahpuslardan H.Ö, hastanede dudağındaki kanama ve vücudundaki morluklar gözle görülür yaralar olmasına rağmen doktorun kendisini hiçbir şekilde muayene etmediğini, kollarındaki kelepçenin çıkarılmadığını ve bu halde doktora şikayetlerini iletmeye çalışmasına rağmen doktorun kendisiyle hiçbir şekilde konuşmadığını, doktorun jandarmanın üst yazısını aldıktan sonra kendisini muayene etmeden jandarmaya yönelik “çıkartabilirsiniz” dediğini belirtmiştir.

11. Mahpuslar; bu olayın yaşanmasından sonra birçok heyetin kendilerine ziyarette bulunduğunu, bu heyetler tarafından hapishane idaresiyle görüşüldüğünün kendilerine bildirildiğini, bu görüşmelerde idarenin heyetlere yaşanan olayda “erkek personelin hiçbir şekilde müdahale etmediği” şeklinde aktarımlarda bulunduğunu, idare tarafından heyetlere aktarılan bu durumun gerçeği yansıtmadığını, yaklaşık 40-50 kişiden oluşan erkek ve kadın personelin birlikte kendilerini darp ettiğini, hatta bu olaylar sırasında bir erkek personelin gözlüğünün dahi kırıldığını, müdahale etmemiş olsa gözlüğünün kırılmayacağını, bu durumun tek başına dahi erkek personellerin müdahalesinin ispatına yettiğini, kamera kayıtlarının izlenmesi durumunda kendilerine uygulanan işkencenin boyutlarının anlaşılabilceğini belirtmişlerdir.

12. Mahpuslar; 18/12/2024 tarihinde gerçekleşen olayın ardından idare tarafından kantin haklarının kısıtlandığını, kantinden sigara, çakmak, yiyecek vb. eşyalar almak isteseler de -bildikleri kadarıyla yalnızca kendileri bakımından kantin kısıtlanmış- kendilerine uygulanan bu kısıtlama nedeniyle alamadıklarını belirtmişlerdir.

13. Mahpuslar; ayrıca olayın gerçekleştiği 18/12/2024 günü telefon görüşü sırasında telefonlarının doğrudan “çat edildiğini” belirtmişlerdir. Tarafımızca kendilerine “Çat edilme” denen uygulama sorulunca, idarenin doğrudan görüşmeyi kesmesi olarak ifade etmişlerdir.

Mahpuslar ile yapılan görüşmelerden sonra 03/01/2025 tarihinde şikayetler/tespitler ve çözüm önerilerini görüşmek üzere heyetimiz, infaz kurumu savcısı ile hapishanede bulunan odasında görüşme gerçekleştirmiştir. Bu görüşmede mahpusların yukarıda belirtilen şikayet ve talepleri sözlü olarak iletilmiştir. İnfaz Kurumu savcısıyla gerçekleştirilen görüşmelerde;

1. Yaşanan olayın, akşam yemeği dağıtımı sırasında kadın mahpusların ekmeğin içerisinde kuş veya fare dışkısı olduğunu düşündükleri bir madde görmeleri ve bunu görevli memura bildirmeleriyle başladığını, hapishane idaresi olarak kendilerinin de iddia ve konuya ilişkin ekmeği tüm haliyle numune şeklinde dondurularak muhafaza altına aldıklarını belirtmiştir.
2. Ekmekte dışkıyı gören mahpusların idareye ilettikleri durumdan sonra gerçekleşen 18.12.2024 tarihli işkence olayı ile ilgili olarak infaz kurumu savcısı; yaşanan olaya ilişkin üç ayrı soruşturma yürüttüklerini, bu soruşturmalardan ilkinin mahpusların infaz koruma memurları hakkında şikayette bulunduğu dosya olduğunu, ikincisi soruşturmanın infaz koruma memurlarının mahpuslar hakkında darp ve hakaret suçlarına yönelik şikayette bulunduğu dosya olduğunu, üçüncü soruşturmanın dezenformasyona ilişkin olduğunu, bu soruşturmalara ilişkin ileride birleştirme yapabileceğini belirtmiştir. Ayrıca İnfaz kurumu savcısı, ekmekte dışkı çıkmasına ilişkin olarak adli ve idari soruşturma açtığını ve bu soruşturmanın devam ettiğini belirtmiştir. Olaya ilişkin soruşturmanın Patnos CBS 2024/3888 soruşturma esasına kaydedildiği bilgisini heyetimizle paylaşmıştır.

3. İnfaz kurumu savcısı; Kadın mahpuslara yönelik yapıldığı ileri sürülen işkence olayına ilişkin olarak işkence, darp ve kötü muamelenin olmadığını, infaz koruma memurlarında yaka kamerası bulunduğunu, kurumun her yerinde kamera olduğunu ve bu nedenle darp ve kötü muamele eylemlerinin yaşanamayacağını, bu durumun kamera kayıtlarından da anlaşılabileceğini belirtti.
4. Kadın mahpusların beyanı üzerine erkek personellerin kadın mahpuslara müdahale edip etmedikleri sorulunca infaz koruma savcısı; kadın mahpuslara yönelik müdahalenin yedi kadın personel tarafından yapıldığını, yaka kameraları takılı vaziyette 10-12 erkek personelin de kalkanlarıyla güvenliğini sağladığını, erkek personelin herhangi bir müdahalede bulunmadığını belirtmiştir.
5. Muayene ve darp raporu düzenlemeye yetkili doktorlar hakkında soruşturma açılıp açılmadığı konusu sorulduğunda İnfaz kurumu savcısı; raporları düzenleyen doktorlar hakkında da bir soruşturmanın açıldığını belirtmiştir. Açıklamalarının devamında yaşanan olay nedeniyle üç kadın mahpusa yönelik rapor alınması ve muayenelerin yapılması için mahpusları Patnos Devlet Hastanesine götürmeye çalıştıklarını ancak kadın mahpusların bunu kabul etmediğini belirtmiştir.
6. Darp cebir raporlarını inceleme talebimiz üzerine İnfaz kurumu savcısı; mahpuslara ait darp cebir raporlarının bulunduğunu, bazı raporlarda BTM ile giderilebilecek şekilde yaralamaların bulunduğunu, bazı raporlarda da darp yoktur şeklinde belirlemelerin olduğunu tarafımıza aktarmıştır.

E-) HEYETİMİZCE YAPILAN TESPİT VE GÖZLEMLER

1. Mahpuslarla görüşme yapmak amacıyla cezaevine girildiği esnada infaz koruma memurlarının keyfi davranışları heyetimizce gözlemlenmiştir. Heyetimizce görüşülmek istenen üç kadın mahpus aynı odada bulunmalarına rağmen, infaz koruma memurları tarafından ısrarlı bir şekilde aynı anda üç kadın mahpusun odadan çıkarılamayacağı, dolayısıyla üç kadın mahpusun aynı anda farklı görüş odalarında avukat görüşüne çıkarılamayacağı, ancak bir mahpusun görüşü bittikten sonra diğer bir mahpusun getirileceği belirtilmiştir. Bu hususa ilişkin olarak heyetimizce hapishane müdürüyle görüşülmek istenilmişse de sonuç alınamamıştır. Son çare olarak ceza infaz kurumu savcısıyla yapılan görüşme sonrası bu keyfi tutumdan vazgeçilmiştir. Heyetimizce görüşülmek istenen mahpuslar, ayrı ayrı 4-5 infaz koruma memuru eşliğinde farklı avukat görüşme odalarına getirilmişlerdir. İnfaz koruma memurları, mahpuslarla yapılan görüşmeler sırasında görüşme odasının hemen dışında mahpusla yapılan görüşmeyi duyabilecek ve görebilecek şekilde beklemişlerdir. Heyetimizce bu duruma itiraz edilmişse de, olumlu bir sonuç alınamamış ve görüşmeler bu şekilde gerçekleştirilmiştir. Rapora konu işkence ve kötü muameleyi uyguladığı ileri sürülen memurların, avukat görüşmeleri esnasında bu şekilde mahpuslara kurduğu baskı heyetimizce gözlemlenmiştir.

2. Mahpusların 18.12.2024 günü yaşanan olay sonrası anlatımları dikkate alındığında; çok sayıda infaz koruma memurunun katıldığı saldırı sonrası yaralama ve diğerk fiillerin gerçekleştirilmesi akabinde mahpusların hapishane revirinde ilgili doktor tarafından muayene edilmediğı, mahpusların hastaneye sevklerinin yapılmadığı, kalp rahatsızlığı olması nedeniyle mahpuslardan H. hastaneye sevk edilmişse de, gerekli muayenenin yapılmadığı ve rapor aldırılmadığı, bu şekilde İşkence ve Diğerk Zalimane İnsanlık Dışı Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi İçin El Kılavuzu (İstanbul Protokolü) hükümlerine uygun hareket edilmediğı tespit edilmiştir.
3. Mahpuslar ve infaz kurumu savcısıyla gerçekleştirilen görüşmelerde iki tarafın da kamera kayıtlarından önemle söz ettiğı, bu anlamda kamera görüntü kayıtlarının, olayın aydınlatılması ve sorumluların tespiti konusunda hayati önem taşıdığı gözlemlenmiştir.
4. Mahpuslar ve infaz kurumu savcısıyla gerçekleştirilen görüşmelerde; infaz kurumu savcısının genellikle hapishanede bulunduğı, hapishane idaresinin savcı tarafından yürütüldüğü gözlemlenmiştir. Ayrıca yapılan görüşmede infaz kurumu savcısının kendi beyanıyla koğuş aramalarına dahi katıldığı, yine kendi beyanıyla 18.12.2024 günü yapılan müdahaleler sırasında, olay kameralardan sonuna kadar takip ettiğı ancak olay yerine gidip müdahale etmediğı şeklindeki ifadelerinden hareketle; olay günü olayın en başından itibaren infaz kurumu savcısının kontrolünde olduğı gözlemlenmiştir.
5. Daha nceki raporlama ve gözlemlerden hareketle hapishanede yaşanan hak ihlallerinin gndemleşmesi üzerine, hak ihlallerine maruz kalan mahpusların cezalandırılma düşüncesiyle ve olayın gündemden düşmesi amacıyla başka hapishanelere nakil/sürgün edilmelerinin doğru bir yöntem olmadığı ve rapora konu hak ihlallerine maruz bırakılan kadın mahpusların da aynı yöntemle başka hapishanelere nakil/sürgün edilmemeleri gerektiğı hususunda infaz kuruma savcısına heyetimizce öneride bulunuldu. Bu neri üzerine infaz kurumu savcısı; bu sürgün/nakil edilmelerin kendilerinin kararıyla gerçekleşmediğini, vukuat yaşanması üzerine kendilerinin Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü'ne bildirimde bulunduklarını, birden fazla vukuat yaşanması durumunda sürgün/nakil edilmelerin Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü tarafından yapıldığını, kendilerinin bu süreçlerde bir etkilerinin olmadığını belirtmiştir. Heyetimizin bu iyi niyetli ve hukukun doğru uygulanması gerektiğine yönelik önerisine karşın, görüşmeyi gerçekleştirdikten  gün sonra hak ihlali başvurusu yapan üç kadın mahpusun farklı hapishanelere sürgün/nakil edildikleri bilgisi basına yansımıştır. Mahpusların aileleri ve avukatlarıyla gerçekleştirilen görüşmeler sonucunda; mahpus H.'nn Erzincan ili, H.G'nin Diyarbakır ili, R.B'nin de Kayseri ilinde bulunan farklı hapishanelere sevk edildikleri bilgisi edinilmiştir.

E-) YAŞANAN HAK İHLALLERİNE DAİR ULUSAL VE ULUSLARARASI MEVZUAT BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRMELER

İnsan hakları Avrupa Sözleşmesinin 3.maddesinde ‘‘Hiç kimse işkenceye, insanlık dışı yahut onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulamaz’’denilerek işkence ve sair kötü muameleyi kısa ve öz biçimde yasaklamış, işkence ve sair kötü muamele yasağının kapsamını 1984 tarihli Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ndeki tanımın ışığında İnsan Hakları Avrupa Mahkemesi içtihatlarıyla belirlemiştir. İHAS’nin 3. maddesi yukarıda da belirttiğimiz üzere, işkence, insanlık dışı ve onur kırıcı muamele ve ceza kavramlarına yer vermiştir. İşkence yasağı, insanlık dışı ve küçük düşürücü muameleleri de kapsayan üst kavramdır. İHAM, İHAS 3.madde kapsamındaki işkence, insanlık dışı veya onur kırıcı muamele şeklindeki hareketlerin aralarındaki düzey, yoğunluk, ağırlık ve etkilerine dair farkları gözeterek bu muameleleri birbirinden ayırmaktadır.

İHAM’ a göre bir eylemin ağırlık düzeyi itibarıyla 3. maddenin kapsamına girebilmesi için muamelenin; süresi, fiziksel ve ruhsal etkileri ve bazı durumlarda, mağdurun cinsiyeti, yaşı ve sağlık durumu gibi olayın içinde yer alan tüm koşullar değerlendirilir. Eylemin amacının mağduru aşağılamak ya da küçük düşürmek olup olmadığı sorusu göz önüne alınması gereken bir unsur olsa dahi böyle bir amacın yokluğu 3. madde ihlalinin kesin olarak bulunmayacağı anlamına gelmemektedir. Bir bireyi utandıran ya da küçük düşüren, onun insanlık onuruna saygı göstermeyen ya da saygıyı azaltan ya da bireyin ruhsal ve fiziksel direncini kırarak şekilde korku, ıstırap ya da aşağılık duygusu uyandıran muamele 3. madde anlamında kötü muamele olarak değerlendirilmektedir. Aynı zamanda İHAM; Sözleşmenin 3. Maddesi kapsamında işkence dışındaki diğer kötü muamele uygulamalarında ‘‘insanlık dışı, onur kırıcı ve aşağılayıcı’’ terimlerini kullanmaktadır. Kararlarda kötü muamelenin 3.Madde ihlaline yol açması için ‘‘fiziksel yaralamaya ya da yoğun bir fiziksel veya ruhsal acı veya ıstıraba sebebiyet vermiş olması’’ ya da ‘‘küçük düşürme veya ıstırapın, meşru bir muamele veya cezada zorunlu olarak bulunan küçük düşürme veya ıstırap düzeyinin ötesine geçmesi gerektiği’’ açıklanmaktadır.

5275 Sayılı Kanunun ‘‘Hapis cezasının infazında gözetilecek ilkeler’’ başlıklı 6. Maddesinin 1. Fıkrasının b bendinde ‘‘Ceza infaz kurumlarında hükümlülerin düzenli bir yaşam sürdürmeleri sağlanır. Hürriyeti bağlayıcı cezanın zorunlu kıldığı hürriyetten yoksunluk, insan onuruna saygının korunmasını sağlayan maddî ve manevî koşullar altında çektirilir.’’ Denilmek suretiyle mahpusların hapisanede tutulma koşullarının insan onuru ile bağdaşacak koşullar altında olması gerektiği düzenlenmiştir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi Avrupa Cezaevi Kuralları hakkında (2006) 2 nolu Tavsiye Kararında özgürlüğünden yoksun bırakılmış olan herkesin cezalandırılmalarına veya tutuklanmalarına hükmedilen kararlar yasal olarak ellerinden alınmayan tüm haklara sahip olmaya devam ettiği, bu nedenle özgürlüğünden yoksun bırakılmış herkese insan haklarına saygı çerçevesinde davranılması gerektiği belirtilmiştir. Bununla birlikte mahpuslara sağlanan barınma ve özellikle uyku koşulları insan onuruyla ve mümkün olduğunca özel hayatın gizliliğiyle bağdaşması gerektiği, iklim koşulları ve özellikle metrekaresi, havanın küp hacmi,

aydınlatma, ısıtma ve havalandırma açısından sağlık ve hijyenin gereklerine uygun olması gerektiği vurgulanmıştır.

İHAM içtihatlarında da devletin bir kişinin insan onuruna saygı ile bağdaşır koşullarda alıkonulmasını güvence altına almak zorunda olduğu ve kişiye uygulanan tedbirin infazında izlenecek tutum ve yöntemin, kişiyi tutuklamanın doğasında kaçınılmaz olarak var olan ıstırap düzeyini aşan bir yoğunlukta sıkıntı ve zorluğa maruz bırakmaması gerektiği vurgulanmaktadır.

Şunu da hatırlatmak gerekir ki işkence suçu doğrudan soruşturulacak ve kovuşturulacak suçlardan olduğundan işkence suçunu işleyen memur ve diğer kamu görevlilerinin soruşturulması için izin alınmasına gerek olmayacaktır. Ayrıca belirtmek gerekir ki TCK m.94/6 uyarınca işkence suçu zamanaşımına uğramamaktadır.

Mahkûmlara Uygulanacak Muameleye İlişkin Standart Asgari Kurallar (1955), Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 2006/2 sayılı Avrupa Hapishane Kuralları, AİHS ve ulusal mevzuatımız mahpusların tutulma koşullarının insan haklarına uygun şekilde gerçekleşmesi gerektiğini düzenlemektedir.

İşkence, insanlık dışı ve aşağılayıcı muamele yapılması tümüyle yasaktır. Bu yasak yalnızca mahpuslara doğrudan bedensel ya da ruhsal zarar verilmesini yasaklamakla kalmaz, mahpusun hapishanede yaşayacağı koşulların tümünü içerir. Patnos L Tipi Hapshanesinde tutuklu bulunan H.Ö, H.G ve R.B isimli kadın mahpusların 18/12/2024 tarihinde uğradıkları eylemler yukarıda ayrıntılı açıklandığı üzere ulusal ve uluslararası mevzuata göre işkence ve kötü muamele yasağını ihlal eden uygulamalar olup mutlak surette soruşturulması gerekmektedir. Yine mahpuslara karşı yapılan eylemlerden sonra beyan edildiği üzere hapishane revirinde muayene edilmemeleri ve hastaneye sevk edilmemeleri, kalp rahatsızlığı olduğu bilindiği için yalnızca H.Ö hastaneye sevk edilse de hastanede muayene edilmeyerek kendisine rapor verilmemesi, yaşatılan müdahalelerden sonra kadın mahpusların cezalandırılmak amacıyla hücreye konulması, 18.12.2024 tarihi itibarıyla kadın mahpusların uzunca bir süre kantin hakkından yararlandırılmaması ve kadın koşullarının erkek personeller tarafından taciz boyutuna varacak şekilde çok sık aralıklarla aranması şeklindeki eylemlerin tamamı işkence ve kötü muamele yasağını ihlal eden insanlık onuruyla bağdaşmayan uygulamalardır.

F-) SONUÇ VE (D) BENDİDE BAHSİ GEÇEN İHLALLERİN GİDERİLMESİ İÇİN ÖNERİLER

1-) Patnos L Tipi Kapalı Hapishanesinde yaşandığı ileri sürülen işkence olayına karışan ve mahpuslara işkence uygulayan personeller hakkında derhal etkin bir soruşturma yürütülerek gerekli ceza davalarının açılması ve sorumlular hakkında yargılamalar yapılarak ilgili cezalar verilmelidir.

2-) Hakikatin ortaya çıkarılması ve sorumluların cezalandırılabilmesi için Patnos L Tipi Hapishanesinin 18.12.2024 gününe dair tüm kamera görüntü kayıtları ile olaya müdahale ettiği belirlenen tüm infaz kurumu personelinin yaka kamera görüntülerinin, hiçbir silinme olmadan muhafaza altına alınarak soruşturma dosyasına eklenmesi gerekmektedir. Ayrıca üç kadın mahpusa yönelik müdahalelerin gerçekleştiği yerlerde bulunan kameraların yönü, müdahaleyi göstermeyecek şekilde çevrilmişse; bu kameraların yönünü çeviren personel veya kişilerin belirlenerek haklarında ilgili suçlardan adli ve idari soruşturma yürütülmesi gerekmektedir.

3-) Ulusal ve uluslararası insan hakları hukukunda; mahpusların hakları ile ilgili oldukça gelişmiş standartlar olmasına karşın mahpuslar ilgili hakları ve düzenlemeleri doğrudan kullanamamakta, tutuldukları yerlerde bulunan yetkililer aracılığı kullanabilmektedir. Yetkililer, hapishane müdürleri, kaynağını uluslararası insan hakları sözleşmeleri ve anayasadan alan yasal düzenlemelere aykırı işlemler ve uygulamalar yapmaktadır. Bu durum mahpuslarda, ailelerinde, avukatlarında ve insan hakları örgütlerinde hapishane sistemine ilişkin ciddi güvensizlikler oluşturmaktadır. Bir bütün olarak bu saptamalar, hapis cezalarının infazında özgürlüğünden yoksun bırakılmanın kendi basına yeterli bir ceza olduğu gerçeğinin göz ardı edildiği, gerek hapishanenin fiziksel koşulları ve gerekse uygulanan rejimin, çekilmekte olan cezanın şiddetini daha da arttırdığını göstermektedir. Mahpusluğun bu “ağırlaştırılmış” koşullarını etkin biçimde denetleyecek bir mekanizma bulunmamaktadır. Bu durum mahpusun işkence ve onur kırıcı ceza işlemlerine maruz bırakılması demektir. BM Kişisel ve Siyasal Haklar Uluslararası Sözleşmesi’nin 10. maddesinde açık bir şekilde “Özgürlüğünden yoksun bırakılmış kişiler insani muamele ve insanın doğuştan kazandığı insan onuruna saygılı davranış görme hakkına sahiptir” denilmektedir. Yine BM Mahpusların Islahı İçin Temel Prensiplerin 1. maddesinde; “Bütün mahpuslara doğuştan sahip oldukları insanlık onurunun ve değerinin gerektirdiği saygıyla muamele yapılır” denilmektedir. Patnos L Tipi Kapalı Hapishanesinde insanlık onuruna yakışır muamele yapılmamakta ve mahpuslar şiddet, hakaret ve kötü muamele ve hak ihlallerine maruz kalmakta, hasta olanların tedavileri aksatılmakta, iletişim ve bilgi edinme hakları engellenmektedir. Ulusal ve uluslararası mevzuat, evrensel hukuk ilkeleri ile birlikte göz önüne alındığında; kurumlarımıza gelen başvurular sonucunda tespit edilen işkence yasağı, sağlık ve tedavi hakkı, kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı, haberleşme özgürlüğü, ifade özgürlüğü ihlallerinin sebebi olan hapishane idaresi ve personeli uygulamalarının ve eylemlerinin sonlandırılması ve idarenin pozitif yükümlülüklerini yerine getirmesi gerekmektedir.

Ulusal ve uluslararası mevzuat, evrensel hukuk ilkeleri ile birlikte göz önüne alındığında; Raporumuzun D bendinde sayılan sorunlar ile sorunların çözümüne dair önerilerimizin dikkate alınmasına dair ilgili/görevli KURUMLARIN DERHAL HAREKETE GEÇMEYE, DUYARLI OLMAYA davet ediyoruz.

AĞRI BAROSU

HAKKARİ BAROSU

VAN BAROSU

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ AĞRI ŞUBESİ

VAN BAROSU İNSAN HAKLARI MERKEZİ HAPİSHANE KOMİSYONU

**ÖZGÜRLÜK İÇİN HUKUKÇULAR DERNEĞİ VAN ŞUBESİ HAPİSHANE
KOMİSYONU**

**ÖZGÜRLÜK İÇİN HUKUKÇULAR DERNEĞİ HAKKARİ ŞUBESİ HAPİSHANE
KOMİSYONU**